

LÍFEYRISSJÓÐUR BANKAMANNA ALDURSDEILD

TRYGGINGAFRÆÐILEG ATHUGUN 2016

2017-04-26

TBG ehf.

Tryggingastærðfræðistofa Bjarna Guðmundssonar ehf.
Grensásvegi 7 – 108 Reykjavík

2017-04-26

Eftirfarandi tryggingafræðileg athugun á stöðu Aldursdeildar Lífeyrissjóðs bankamanna í lok árs 2016 er unnin að beiðni stjórnar sjóðsins í samræmi við ákvæði 5. greinar samþykktar sjóðsins. Athugunin er gerð í samræmi við ákvæði l. 129/1997, ákvæði reglugerðar 391/1998 og leiðbeinandi reglur Félags íslenskra tryggingastærðfræðinga um framkvæmd tryggingafræðilegra athugana frá árinu 2002. Tryggingafræðileg athugun var síðast gerð miðað við stöðu sjóðsins í lok árs 2015.

Í tryggingafræðilegri athugun felst samanburður á verðmæti eigna sjóðsins og iðgjalda við þær skuldbindingar til greiðslu lífeyris sem leiða af samþykktum sjóðsins. Lög um starfssemi lífeyrissjóða og samþykktir sjóðsins setja vikmörk fyrir þann mun sem heimill er milli eignaliða og skuldbindinga.

Aldursdeild Lífeyrissjóðs bankamanna veitir réttindi í samtryggingu. Samþykktum sjóðsins var síðast breytt á árinu 2014.

Mat á skuldbindingum byggir á upplýsingum um réttindi sjóðfélaga úr réttindabókhalda sjóðsins sem sjóðurinn lét í té. Við mat eignaliða er einnig stuðst við upplýsingar fengnar úr ársreikningi og fjárhagsbókhalda sjóðsins.

Helstu reikniforsendur sem notaðar eru við athuginina eru :

Raunávöxtun eigna sjóðsins verði 3,5% árlega
Lífslíkur sjóðfélaga og rétthafa : samkvæmt íslenskri reynslu 2010-2014
Örorkulíkur sjóðfélaga : 60% af reynslu í íslenskum lífeyrissjóðum 1998-2002,

Forsendur um lífslíkur eru breyttar frá síðustu athugun og er breytingin til hækkunar á mati skuldbindinga sjóðsins.

Skuldbindingar vegna þeirra iðgjalda sem greidd hafa verið til sjóðsins vegna iðgjaldatímabíla fram til loka 2016 kallast áfallnar skuldbindingar. Heildar lífeyrisskuldbindingar sjóðsins eru skuldbindingar sjóðsins þegar einnig er ætlað fyrir réttindum vegna ógreiddra iðgjalda núverandi sjóðfélaga og lúta ákvæði laga um heimil vikmörk að mun á heildarskuldbindingum og endurmetnum eignum að viðbættu verðmæti iðgjalda.

Er niðurstaða athugunarinnar að verðmæti eigna sjóðsins að meðtöldum iðgjöldum en frádrögnum kostnaði vegna fjárfestinga reiknast 59.139,9 milljónir og skuldbindingar vegna lífeyris og rekstrarkostnaðar 61.313,0 milljónir. Mismunur eigna og skuldbindinga reiknast því -2.173,1 milljónir, eða -3,5% af skuldbindingum.

Staða sjóðsins er innan þeirra marka sem almennt eru áskilin í l. 129/1997 en þar eru hámark vikmarka milli eigna og skuldbindinga 10% á einstöku ári og 5% fyrir stöðu samfellt í fimm ár.

Samþykktir Lífeyrissjóðs bankamanna tiltaka ekki ákveðin vikmörk fyrir mun eigna og skuldbindinga en í 5. grein samþykktá er að finna almennt ákvæði um að jöfnuður skuli vera milli eigna og skuldbindinga.

Eignir sjóðsins að frádrögnum mati á fjárfestingarkostnaði og án verðmætis iðgjalda reiknast milljónir 33.064,8 og áfallnar skuldbindingar 34.778,3 milljónir, og mismunur því -1.713,5 milljónir eða -4,9%. Lög kveða ekki sérstaklega á um vikmörk áfallinna skuldbindinga og eigna og ekki heldur samþykktir Aldursdeildar Lífeyrissjóðs bankamanna.

Í samanburði eigna og skuldbindinga hefur hér verið fylgt uppsetningu um tryggingafræðilegar athuganir sem skilað er til Fjármálaeftirlits en ekki uppsetningu úr reglum um ársreikninga. Það sem skilur á milli er færsla á mati rekstrarkostnaðar til framtíðar, í þeirri uppsetningu sem hér er fylgt er rekstrarkostnaður talinn til skuldbindinga en eftir reglum um ársreikninga er mat rekstrarkostnaðar dregið frá eignum og iðgjöldum. Mismunur eigna og skuldbindinga reiknast hinn sami eftir báðum aðferðum en hlutfallslegur munur reiknast meiri eftir uppsetningu í ársreikningi.

Nánari grein er gerð fyrir forsendum, reikniaðferðum og niðurstöðum hér á eftir. Tryggingafræðilegt mat á lífeyrisskuldbindingum ber að skoða sem vænta niðurstöðu úr reiknilíkani þar sem byggt er á forsendum sem eru háðar óvissu. Mismunur milli niðurstöðu reiknilíkansins og raunveruleika geta komið fram bæði vegna tilviljanasveiflna, einkum þegar sá hópur sem reiknað er fyrir er lítill, og einnig vegna þeirrar miklu óvissu sem er um forsendur sem notaðar eru. Forsendur reiknilíkansins lúta að vöxtum, dánarlíkum og fleiru áratugi fram í tímann og því nánast óhjákvæmilegt að frávik komi fram frá þeim forsendum sem reiknað er eftir.

Virðingarfyllst,

Bjarni Guðmundsson, tryggingastærðfræðingur

ALDURSDEILD LÍFEYRISSJÓÐS BANKAMANNA

Lífeyrissjóður bankamanna hét áður Eftirlaunasjóður starfsmanna Landsbankans og Seðlabankans en starfsemi hans má rekja aftur til ársins 1929. Hinn 1. janúar 1998 breyttist nafn sjóðsins og starfsemi var skipt í tvær deildir, Hlutfallsdeild og Stigadeild sem nú er Aldursdeild. Hlutfallsdeild er lokuð fyrir nýjum sjóðfélögum en varðveitir hluta af réttindum sjóðfélaga sem áunnin eru fyrir lok árs 1997. Sjóðfélagar ELS áttu við lok árs 1997 val um hvort þeir flyttu áunninn rétt sinn og réttindaöflun til framtíðar yfir í Stigadeild sjóðsins eða greiddu til Hlutfallsdeildar, en deildin er eins og áður sagði lokuð fyrir inngöngu nýrra sjóðfélaga. Stigadeild veitti fram til loka 2007 réttindi óháð aldri sjóðfélaga þegar iðgjald var greitt.

Í upphafi árs 2008 var tekin upp aldurstengd réttindaöflun og jafnframt fengu greiðandi sjóðfélagar viðbætur á réttindi sín í séreign vegna lægri réttindaöflunar í samtryggingu til framtíðar.

Eftirfarandi tafla sýnir helstu stærðir úr rekstrar- og efnahagsreikningi sjóðsins þar með talið færslu fjármuna til séreignar árið 2008.

Tafla I. Upplýsingar um rekstur– fjárhæðir í milljónum							
Ár	Iðgjöld	Færsla í	Fjármagns	Rekstrar	Nafn	Lífeyrir	Eign
		séreign	Tekjur	kostnaður	ávöxtun		
2007	1.356,8		759,1	63,7	7,09%	42,6	12.090,3
2008	1.520,4	3.901,5	593,7	23,0	5,47%	49,2	10.230,7
2009	1.129,7		1.211,0	27,3	11,27%	71,1	12.472,6
2010	1.104,3		775,6	29,2	5,98%	104,4	14.230,7
2011	1.389,2		1.368,7	50,2	9,14%	114,2	16.833,3
2012	1.445,0		1.842,7	42,3	10,57%	134,7	19.885,0
2013	1.696,6		1.905,0	46,6	9,22%	188,5	23.331,7
2014	1.728,0		1.518,7	56,6	6,31%	241,7	26.298,3
2015	1.742,1		2.755,7	66,9	10,2%	276,2	30.470,9
2016	1.843,9		713,6	62,4	2,3%	309,8	32.628,5

RÉTTINDAÁKVÆÐI

Réttindi sjóðfélaga til lífeyris og skylda þeirra til greiðslu iðgjalda til sjóðsins fara eftir ákvæðum samþykktu sem staðfestar voru af fjármálaráðuneytinu 28. nóvember 2014.

Lífeyrisréttindi sem aldursdeild veitir eru ævilangur ellilífeyrir frá 67 ára aldri, örorkulífeyrir ef sjóðfélagi verður ófær um að gegna starfi því er veitt hefur honum aðild að sjóðnum og örorka er metin a.m.k. 40%, makalífeyrir til maka sem sjóðfélagi lætur

eftir sig við andlát, og barnalífeyrir vegna fráfalls sjóðfélaga eða töku örorkulífeyris. Makalífeyrir er greiddur í tvö ár, eða meðan yngsta barn sem sjóðfélagi hafði á framfæri er undir 23 ára aldri eða ef maki sjóðfélaga er öryrki.

Réttindi sem áunnin voru í stigadeild eru varðveitt óbreytt í aldursdeild.

Lífeyrisréttindi sem aflað er eftir breytingu samþykka 1. janúar 2008 ráðast af því iðgjaldi sem greitt er inn til sjóðsins og aldursbundnum réttindatöflum. Lífeyrisréttindi eru verðtryggð miðað við vísitölu neysluverðs. Uppfylli sjóðfélagi skilyrði um iðgjaldagreiðslur er við ákvörðun örorku- og makalífeyrisréttar miðað við þau réttindi sem sjóðfélagi hefði aflað ef hann hefði greitt til sjóðsins fram til 67 ára aldurs.

Ofangreind ágríp samþykka er ekki tæmandi og er um fyllri upplýsingar vísað til 3. og 4. greinar samþykka um aðild að sjóðnum, 18. - 20. greinar um iðgjöld og grundvöll lífeyrisréttinda, um 21. - 24. greinar samþykka varðandi skilyrði fyrir rétti til töku lífeyris og réttindaákvæði og til 25. greinar um geymd réttindi. Um breytingu réttindakerfis 2008 og útgreiðslu til séreignar er fjallað í 37. grein.

GÖGN

Helstu gögn sem stuðst hefur verið við eru:

- 1) Upplýsingar um einstaka lífeyrisþega og greiðslur til þeirra í desember 2016.
- 2) Fyrir aðra sjóðfélaga Aldursdeildar var fengin skrá um öflun lífeyrisréttinda á hverju ári. Fyrir alla sjóðfélaga fengust upplýsingar um fæðingarár og mánuð og kyn.

Gagna þessara var aflað af starfsmönnum sjóðsins úr réttindabókhaldi lífeyrissjóðsins.

Við áætlun um framtíðariðgjöld vegna iðgjaldatímabila 2016 og síðar sem núverandi sjóðfélagar eiga eftir að greiða til sjóðsins er miðað við að allir þeir sem öðluðust réttindi á árinu 2016 og ekki hafa byrjað töku lífeyris muni halda áfram að ávinna sér sömu réttindi til framtíðar. Er þessi hópur sjóðfélaga kallaðir virkir sjóðfélagar en aðrir þeir sem eiga réttindi í sjóðnum og ekki eru lífeyrisþegar kallaðir óvirkir sjóðfélagar.

Úr ársreikningum sjóðsins fengust upplýsingar um kostnað við rekstur síðastliðin þrjú ár og auk þess um eignastöðu sjóðsins og úr verðbréfakerfi eru fengnar upplýsingar um greiðslukjör skuldabréfa og gengi eigna með breytilegar tekjur á markaðsverði.

Iðgjaldagreiðslur ársins 2016 hafa verið bornar saman við iðgjaldagreiðslur samkvæmt ársreikningi og lífeyrisgreiðslur desember 2016 bornar saman við lífeyrisgreiðslu ársins samkvæmt ársreikningi. Þá hafa upplýsingar um réttindi sjóðfélaga verið borin saman við samsvarandi upplýsingar frá athugun fyrra árs.

Hafa þessar athuganir ekki bent til annars en að byggja megi mat skuldbindinga sjóðsins á þeim gögnum sem fyrir liggja úr réttindakerfi, en gögn hafa ekki verið sannreynd með samanburði við frumgögn eða öðrum hætti en þeim sem hér er lýst.

REIKNIFORSENDUR OG -AÐFERÐIR

Reikniforsendur fyrir tryggingafræðilegar athuganir íslenskra lífeyrissjóða eru tilgreindar í lögum 129/1997 og reglugerð 391/1998 sem fjármálaráðherra setur með heimild í fyrrgreindum lögum. Tryggingafræðingi er heimilt að víkja frá þessum staðalforsendum ef talið er að sérstakar aðstæður í viðkomandi sjóð verði þess valdandi að aðrar forsendur eigi betur við. Engu að síður skal reiknað eftir staðalforsendum og sú niðurstaða birt til samanburðar. Með reglugerð 391/1998 er Félagi íslenskra tryggingastærðfræðinga falið að útbúa töflur um lífs- og örorkulíkur til nota við gerð tryggingastærðfræðilegra athugana og jafnframt töflur um hjúskapar og barneignalíkur.

Staðalforsendur um lífs- giftingar- og örorkulíkur eru skv. reiknigrunni sem gefinn hefur verið út af Félagi íslenskra tryggingastærðfræðinga. Notaðar eru íslenskar dánar- og eftirlífendatöflur byggðar á innlendri reynslu, giftingarlíkur og meðalaldur maka og tölur um fjölda barna eru byggðar á upplýsingum úr þjóðskrá. Við tryggingafræðilega athugun 2016 eru notaðar íslenskar dánar- og eftirlífendatöflur Félags íslenskra tryggingastærðfræðinga, byggðar á reynslu árána 2010-2014. Við mat á skuldbindingum varðandi örorku er miðað við meðaltal reynslu íslenskra lífeyrissjóða árin 1998-2002.

Um öll þessi atriði er í athugun þessa árs fylgt staðalforsendum nema hvað varðar örorkuforsendur en þar hefur verið notuð 40% lækkun á örorkutiðni vegna góðrar örorkureynslu í sjóðnum.

Staðalaðferð reglugerðar 391/1998 um mat á kostnaði er að leggja til grundvallar meðaltal rekstrarkostnaðar síðustu þriggja ára, uppfærðum til verðlags í lok úttektaárs. Rekstrarkostnaði deildarinnar er síðan skipt milli áfallinna og heildarskuldbindinga í hlutfalli við skuldbindingar og iðgjöld.

Þá er gert ráð fyrir 3,5% árs ávöxtun eigna sjóðsins umfram hækkun lífeyrisréttinda.

Skuldbindingar eru metnar í tvennu lagi. Annars vegar eru metnar áfallnar skuldbindingar, þ.e. þær skuldbindingar sem sjóðurinn hefur þegar tekið á sig vegna áunninna réttinda sjóðfélaga og hins vegar framtíðarskuldbindingar sjóðsins, sem eru þær skuldbindingar sem falla munu á sjóðinn vegna þeirra iðgjalda sem ætlað er að berist sjóðnum frá þeim sjóðfélögum sem taldir eru virkir er athugun fór fram. Virkir sjóðfélagar í eru skilgreindir sem þeir einstaklingar sem greiddu til sjóðsins á árinu 20156.

Samanlagt eru áfallnar- og framtíðarskuldbindingar heildarskuldbinding sjóðsins vegna lífeyrisgreiðslna.

Við mat áfallinna skuldbindinga er fyrir lífeyrisþega miðað við úrskurðaðan lífeyri í desember 2016. Fyrir aðra sjóðfélaga reiknað hverjar verða muni lífeyrisgreiðslur til þeirra samkvæmt samþykktum sjóðsins miðað við þegar áunnin réttindi. Þegar heildarskuldbinding er reiknuð er miðað við allir sem taldir eru til virkra sjóðfélaga verði það áfram þar til starfi lýkur vegna aldurs, örorku eða andláts.

Áfallin skuldbinding fyrir virka og óvirka sjóðfélaga er reiknuð miðað við áunnin réttindi eins og þau voru við lok árs 2016.

Lífeyrisaldur er reiknaður 67 ár í samræmi við samþykktir sjóðsins.

NIÐURSTÖÐUR

Eftirfarandi tafla sýnir skiptingu lífeyrisskuldbindinga eftir tegundum lífeyris, og hvort um er að ræða áunnin réttindi eða áætlaða réttindaöflun vegna framtíðariðgjalda.

Tafla II. Tryggingafræðileg staða Aldursdeildar 2016 – fjárhæðir í milljónum			
Eignir	Áunnið	Framtíð	Heildar
Eignir:	32.591,5		32.591,5
Endurmat:	647,1		647,1
Fjárfestingagjöld:	-173,8		-173,8
Iðgjöld:		26.075,1	26.075,1
Samtals:	33.064,8	26.075,1	59.139,9
Skuldbindingar			
Ellilífeyrir:	29.803,4	21.991,0	51.794,4
Örorkulífeyrir:	3.097,3	2.711,4	5.808,7
Makalífeyrir:	1.337,4	869,3	2.206,7
Barnalífeyrir:	5,4	154,1	159,5
Kostnaður:	534,8	808,9	1.343,7
Samtals:	34.778,3	26.534,7	61.313,0
Mismunur:	-1.713,5	-459,6	-2.173,1
Hlutf. af skuldb.	-4,9%	-1,7%	-3,5%

Heildar staða deildarinnar versnaði nokkuð á liðnu ári og sama gildir um áfallna stöðu. Ástæður þessa eru einkum tvær, annars vegar breyting á mati á lífslíkum sem hækkar mat skuldbindinga og svo að ávöxtun eigna sjóðsins að teknu tilliti til endurmats náði ekki viðmiði tryggingafræðilegra athugana sem er 3,5% umfram hækkun verðlags og þar með lífeyrisréttinda.

Munur milli eignaliða og heildarskuldbindinga lífeyrissjóða má samkvæmt ákvæðum l. 129/1997 ekki reiknast yfir 5% samfellt í fimm ár, eða 10% í eitt ár, mælt sem hlutfall af skuldbindingum. Sjóðurinn uppfyllir þessi almennu skilyrði l. 129/1997 um tryggingafræðilega stöðu í lok árs 2016.

Sjóðurinn fékk á árinu 2016 greitt fjárframlag frá ríkissjóði samkvæmt ákvæðum VI. kafla laga nr. 113/1990 um tryggingagjald. Ekki er tekið tillit til þessa framlags til framtíðar, enda hefur sjóðurinn ekki sett í samþykktir sínar ákvæði um ráðstöfun framlagsins, sbr. ákvæði rg. 391/1998. Framlag sjóðsins til Virk endurhæfingar er að sinni ekki metið sem skuldbinding þar sem gert er ráð fyrir að örorkuskuldbinding sjóðsins muni lækka sem svarar til verðmætis framlagsins.

FYLGISKJÖL

1. Óvirkir sjóðfélagar, fjöldi og áunnin réttindi eftir aldri og kyni
2. Virkir sjóðfélagar, fjöldi, áunnin réttindi og iðgjöld eftir aldri og kyni
3. Lífeyrisþegar
4. Breyting á fjölda og stöðu sjóðfélaga 2016
5. Endurmat, áætluð iðgjöld
6. Tryggingafræðileg staða 2016
- 6.b Tryggingafræðileg staða 2016 reiknuð með lífslíkum 2007-2011
7. Tryggingafræðileg staða 2016 reiknuð með staðalforsendum
8. Framreikningur á stöðu 2015
9. Aldursdreifing virkra sjóðfélaga 2016
10. Meðallaun sem greitt var af 2016